

Онлайн радио

и бъдещето на журналистиката

Калин Калчев

ЕСЕННА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ

Бъдещето на журналистиката и ПР-а

28-29.11.2013г., гр. София, НБУ, Заседателна зала на библиотеката

След дълъг процес на откриване на точната технология, радиото има основата, на която да стъпи. В самото начало в радио студиото влизали цели симфонични оркестри и хорове, чиито изпълнения били предавани директно в ефир. Радиопиеси с над 30 действащи лица, се излъчвали на живо, а ефектите се правели на място в студиото. Програмата е продължавала едва няколко часа и наистина е била необикновено събитие. В тях са участвали десетки артисти и изпълнители, режисьори, сценаристи и технически екип. Златните години на радиото (от 30^{-те} до 50^{-те} години на 20^{-ти} век) отминават с навлизането на телевизията като средство за масова комуникация, а предсказанията, че ще изчезе като медия не се сбъдват, както не се сбъднаха и тези за печата. През 50^{-те} години, с появата на телевизията, радиото изпада във финансова и програмна криза. Златния формат „Топ 40“ спасява цялата радио индустрия от банкрут. След масовото му въвеждане, радиото намира своята ниша и специфична аудитория, то вече „не е за всички“. Насочено е към конкретни целеви групи, които усява да задържи и разшири. С техническия напредък студиата се преоборудват, увеличава се мощността на предавателите, разширява се обхвата, а модерната техника намалява риска от човешки грешки в ефир. Днес програмата е с перфектно качество и с реалистичен звук. Радиото изминава дълъг път от предаването, създадено на живо в студиото, през грамофонните плочи, магнетофонните ленти, компакт диска до сървърите с музикалната плейлиста. Създаването на радиото започва по времето на Царство България като любителско, по-късно бива одържавено, по

времето на Народна Република България е припознато като държавен приоритет за пропаганда. Държавния монопол продължава близо 55 години и едва след 1989г. бива отменен. Определянето на административно-правния статус на обществените електронни медии Българското национално радио (БНР) и Българската национална телевизия (БНТ) е уредено със Закона за радиото и телевизията.

Появилите се частни радиостанции в началото на 90^{-те} години се превърнаха в частни национални радиомрежи.

През 2013г. повече от девет десети от радиостанциите в българския ефир са музикално-информационни и по-малко от една десета са информационно-музикални. Чисто информационните и чисто музикалните заемат едва два няколко процента. В програмата на музикално-информационните радиостанции преобладава музиката, а останалата част са най-вече кратки новини, специализирани предавания, интервюта и репортажи.

При търговските радиомрежи (регионални и национални) преобладават специализираните (музикално-информационни) формати, политематичните са по-малко (радио Дарик и някои местни и регионални радиостанции), а още по-малко са информационно-музикалните радиостанции.

Общественото радио (БНР) се състои от 9 регионални радиопрограми на БНР, които имат покритие на територията на Република България, както и от двете радиостанции с национално аналогово покритие – Христо Ботев и Хоризонт. Радио България предава програма за българите в чужбина и за чужденците на 11 езика, но вече само в интернет. Програмите са политематични в по-голямата си част. В

програмата им са застъпени разширени новини и репортажи, интервюта, анализи, специализирани предавания.

Защо е всичко това? Хубаво е да го знаем, защото, когато говоря за онлайн радиото и бъдещето на журналистиката трябва да се има предвид и настоящето и миналото.

След като дълго време господства печатното слово и журналистиката търпи своя прогрес и развитие, се появява радиото. С времето журналистите се пренасочват към новата медия достъпна до хиляди, стотици, милиони слушатели, едновременно. Място за съобщаване на новините съществува по всяко едно време на програмата. Редакционното приключване на новините не съществува, така, както при пресата. През 50^{-те} години на миналия век се появява телевизията. Още по-перспективно поприще – визия и звук в едно – чудо. Журналистите от радиото и пресата се насочват към телевизията и започва онова, което се случи и с радиото през Златните му години. Изневиделица се появи и интернет, а отлив на журналисти не се наблюдава. Пресата, радиото и телевизията продължават да съществуват, въпреки предричаната им първоначално смърт, заради появата на новото техническо откритие.

С навлизането на Интернет ефирните радио и телевизионни станции вече са достъпни във виртуалното пространство. Същата програма, същите реклами, плюс тези, които се намират на сайта - други съществени разлики няма.

Защо радио по интернет?

- Най-вероятно нямате уредба или радиоприемник по всяко едно време около Вас;
- На работа сте, а Ви се слуша нещо различно;

- Имате плейлиста с песни, но и те са Ви омръзнали. Но има и други причини да слушате радио онлайн ето някои от тях:
- **Лесен достъп до програмата**, както на конвенционалните радиа, така и до онлайн радиата. Настолен, преносим компютър, таблет или мобилно устройство няма значение. Важното е да има интернет. Не се изисква компютърна грамотност или познания за работа със специален софтуер.
- **Удобството**, докато работиш да слушаш музика, актуални новини, времето, трафика, **да се забавляваш без да пречиш на околните**. Независимо дали това е на настолния компютър, лаптоп, таблет, мобилен телефон или смартфон.
- Освен програмата на любимото ти конвенционално радио слушането на **онлайн радио ти дава** възможност да чуеш и **специфични индивидуални радиа**, достъпни единствено чрез интернет или 3G. Има ли интернет винаги има и радио. Достатъчно е да напишеш желаната станция в търсачката и да кликнеш с мишката върху нея. Ето и някои от българските **бази данни** с онлайн радиостанци (Internet radio service):
 - <http://onlineradiobg.com/internet/>
 - <http://www.predavatel.com/bg/>
 - <http://dir.slusham.com/index.php?action=displaycat&catid=18>

Има голямо разнообразие от **приложения**, които дават достъп до **онлайн радиостанци**, до конвенционални

радиостанции или споделени плейлисти на потребители в мрежа без наличие на компютър. Това са програмни продукти (апликации) предназначени за най-разпространените мобилни платформи (**OS**) в повечето случаи за таблети или смартфони:

- **iOS** → <http://www.apple.com/itunes/itunes-radio/>
- **Android**→
<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.android.DroidLiveLite&hl=bg>
- **Windows phone OS**→
<http://www.windowsphone.com/en-us/store>
- **Перфектно качество на звука.** В сравнение с конвенционалното радио, онлайн радиото предлага много по-качествен звук. Освен това, при конвенционалното радио много често сигнала се губи или има смущения. Сигнала, който излиза от студиото е с еднакво качество както за интернет, така и за ефира. Проблема идва от смущения и лош обхват при конвенционалното радио. Смущения може да има и при приемането му онлайн, но тогава има решение. Обикновено онлайн радиостанциите предлагат няколко варианта за стрийминг. Всичко зависи от интернет плана и скоростта, за която сте абонирани.
- **Повече канали за общуване.** Имаш възможността в интернет да гласуваш за хитови песни, както и да се включиш в чат каналите на онлайн радиата, в Скайп чат, или да коментираш тема на Фейсбук страницата или да изпратиш поздрав за любимите си хора, който да бъде излъчен в ефира.

Как изглежда онлайн радиото в България?

Ще дам няколко различни примера, които се различават, както по собственост на медията, така и по цел на излъчването, елементи на програмата и журналистическо присъствие.

Радио Бинар е един пример за интернет радио без излъчване чрез конвенционален метод. Съществува само и единствено в Интернет. В съкращението БиНаР се намира абривиатурата на БНР (Българско Национално Радио).

Иначе “Бинар е онлайн платформата на Българското Национално Радио, която предлага политематична аудио-визуална продукция, възможност на потребителите да слушат (и гледат) когато и където пожелаят интернет радио и различни форми на съучастие в динамично обновявано съдържание от 16ч. до 22ч., както и да общувате в чата или социалните мрежи с водещите. Също така можете да гледате отново или да намерите пропуснати издания на предаване, предоставени като подкаст във вътрешните уебстраници на предаванията на Бинар”.¹

Каква е Програмната схема на онлайн радио Бинар?

Програмата на радио Бинар започва в 16ч. и свършва в 22ч. най-продължително по време е предаването от понеделник до петък от 16:00ч. до 18:00/20:00ч. - Следобеден Бинар. Темите и гостите са от най-различни области на социо-културната действителност. Музикалният избор е богат и динамичен. Има Чат, който е на разположение на слушателите. Има няколко журналисти, които водят предаването.

Понеделник от 20:00ч. до 22:00ч. е времето на специализираното предаване за авангардна музика “Дъб

¹ <http://www.binar.bg/За-нас/За-Програма-Бинар.html> - 28.11.2013г.

лаборант”. Основна цел на шоуто е да промотира недотам популярни музикални жанрове и изобщо цяла пледоария от музикални стилове, които еkleктично образуват лесно смилаема звукова амалгама.

Вторник от 20:00ч. до 22:00ч. е времето на предаването Черната котка – обхващато теми като: Не бъдете котка, която спи; Есенни екс юго импресии; До Украйна и в нея; Черните неща са най-добри; Летни музикални събития; Летен руски поп; Еньовден; По съседски или По женски и много други теми от съседите и региона.

Сряда от 18:00ч. до 20:00ч. е времето на Бинар Спорт – предаването за спорта, включващо интервюта на живо, интересни събеседници в студиото, всичко най-значимо, което се случва в спорта.

Ето и някои от имената на останалите предавания, които засягат различни музикални и социални тематика: Indiotèque; БГ ритъм; Зла вечер; Съботен саботаж; Техно Радар; Гама Глобус; За виното и хората; Ърбан ъгъл и предаването Subfactor.

Какво е журналистическото присъствие?

В програмата на Бинар в пълна степен можем да говорим за развитие на онлайн журналистиката, но не без подкрепата на Хоризонт и Христо Ботев на БНР и продукцията, която те създават .

Отделно от цялата програма, за която говорих досега Бинар разширява музикалното си влияние и в още шест чисто музикални стрийма: Инди, Чилаут, Дуенде, БГ Поп, Пънк-Джаз и Фолклор.

Специални секции в сайта обогатяват съдържанието на онлайн радиото.

„Извън ефира” е вход към богатството от съдържание, продуцирано от БНР: уеб книги, уеб документалистика и продукти на модерните търсения в областта на дигиталното изкуство.

В „Литературен гид” се информирате за предстоящи срещи и събития от интелектуалното ежедневие.

„Твоята история” е пространството за споделяне - чрез снимки и видео. Възможност потребителите да предлагат идеи за кампании и защита на каузи.

"Топ интервю" се грижи да не пропуснете интересни разговори и интервюта излъчени от Бинар и/или БНР.

„Избрано от БНР” дава възможност да слушате отново предавания от всички програми на БНР. На разположение са предаванията от програмите регионалните програми на БНР.

В „Златния фонд” се пазят легендарни гласове и предавания от историята на радиото.

Секцията с „Концерти” предлага изпълнения на музикалните състави на БНР.

Относно връзката на радиото със социалните мрежи, то има фейсбук страница², твитър³ и ютюб⁴ профил, където може да се включите с предложения или да гледате откъси от интересни журналистически материали.

Как изглеждат онлайн радиостанции създадени от непрофесионалисти?

Ето няколко примера:

² <http://www.facebook.com/pages/Радио-Бинар/258425424270876> - 28.11.2013г.

³ <http://www.twitter.com/RadioBinar> - 28.11.2013г.

⁴ <http://www.youtube.com/user/BinarBNR> - 28.11.2013г.

<http://www.radioextra.net/> - Радио Екстра предлага най-доброто от 90^{те} години 24 часа, 7 дни в седмицата, без говор, без журналистика и без реклами. Радиото е създадено не с цел печалба, затова не излъчва реклами и е 100% безплатно за слушане с програма излъчена на живо от Amsterdam, The Netherlands. Как са уредени авторските права е друга тема. Няма журналисти, програмна схема или конкретно лице, което да е представител на радиото.

Друг пример за онлайн радио е радио "PartyEYE" създадено на базата на онлайн телевизия излъчваща концерти от клубове или концерти <http://radio.partyeye.com/> с възможност да ги слушате и по-късно в подкаст раздела на сайта на онлайн радиото. По същия начин, както и в горния пример – липсват журналистите, програмна схема. Това е по-скоро един чист формат само за забавление.

Ето и друг пример за аматьорско ди джейско радио <http://radio-king.uscoz.com/> дори и с фейсбук страница⁵, както виждате, няма новини, няма специализирани предавания, интервюта или репортажи. Програмираността е сведена до поздравителен блок и няколко ди джейски участия. Разчита се най-вече на поздравителния концерт - един от стълбовете в класическите музикални и музикално-информационни радиостанции.

Ново в света на онлайн радиото е създаването на проекта БГ Top 40 продукт на радио Фреш. Интересен е, не защото в него се дава журналистическа свобода или възможност за развитие на журналистическите формати, или има журналистическо присъствие, а по скоро, заради интересния

⁵ <https://www.facebook.com/pages/Radio-king/259212340860728> - 28.11.2013г.

иновативен формат. На адрес <http://www.bgtop40.bg/> се намира нов медиа бранд, който стартира през 2012г. Уникалното на [bgtop40.bg](http://www.bgtop40.bg/) е, че публикува ежеседмично музикална класация на България – Топ 40 на най-излъчваните песни в ефира на седемнадесет от водещите радиостанции: радио Фреш, радио ФМ плюс, радио Стар ФМ, БГ радио, радио Сити, Дарик радио, радио Дарик 18, радио Хоризонт, радио Христо Ботев, радио Меджик ФМ, радио Енджой, радио Енерджи, радио Едно, радио Дъ Войс, радио Веселина, радио Витоша и радио Зи Рок. Класацията се изготвя по данни на New Media Lab и представлява компилация от четрите основни музикални стила звучащи в ефира.

Леко е разширяването на формата на радио ДжазФм, но само онлайн на адрес - <http://lounge.jazzfmbg.com/>. Те са избрали да пуснат отделен стрийминг за лоундж музика. Няма подкаст или присъствие на журналисти в програмата.

Интересна е трансформацията на радио Тангра. На 8^{-ми} декември 1993 година анонсира появата си в ефир, а на 13^{-ти} декември по обяд вече звучи в София с първия си слоган „Музика без край“⁶. Рок радио „Тангра“ (конвенционално излъчване от 1993г. до 2003г.) рискува с формулата на музикалното рок радио и успява да се задържи, като утвърждава стилна и единна насоченост на музикалното послание. Радиото ефективно използва присъствието на професионални музиканти, което доведе до едно непресторено неофициално забавление. В програмата си съобразно формата радиото преминава към музикалната

⁶ Попова, Сн., Радио, публики, стилове, С., 2004, стр. 15

загадка и класацията. С така избраната формула (музикантски възможности и послания), радио „Тангра“ печели една стабилна аудитория още след стартирането си. Ето и част от предавания за всякакви рокаджийски вкусове по всяко време: Буги тайм; Голият обяд; Hijack show; Часът на Jack Daniels; Гараж; Нека бъде рок; Бруталика; Z-jungle; Thunder sport и други. Една богата на рок стилове радиопрограма. От 2003г. до 2006г. преустановява излъчването си. През 2006г. се завръща с името Тангра Мега Рок, единствено като онлайн радио на адрес <http://radiotangra.bg/>.

“Радио Тангра Мега Рок е многопластова рок медиа, която се състои от онлайн, сателитно, кабелно и мобилно радио, както и динамичен уебсайт!”⁷

В програмата му присъстват новини, интервюта и предавания на музикална тематика. Една богата програма 24 часова програма с авторски предавания на рок тематика. Програмната схема е структурирана на блокови предавания от по два часа с малки изключения.

Сайта е разделен на седем категории:

- listen live – е линк за слушане на програмата;
- новини – редимно свързани с рок музиката;
- концерти – ревью на концерт или събитие от мястото на събитието в текст и снимки.
- интервюта – интервютата придружени със снимков материал и подкаст линк;
- ревьюта – на рок албуми;

⁷ http://www.radiotangra.com/pdf/TANGRA_predstavyane_2011.pdf - 28.11.2013г.

- група на седмицата – представяне на информация за рок група;
- tuborg top 40 – рок класация.

Традицията да се поддържа класацията Топ 40 в музикалните и музикално-информационните радиостанции се реализира в рок класацията - **TUBORG** ТОП 40. Интересното е, че за подредбата на песните в класация се гласува онлайн на интернет страницата на радиото. Гласуването за дадена песен е възможно само веднъж, а класирането е автоматично, на база дадените гласове в сайта. “Колкото по-нагоре е класирана една песен, толкова по-често ще звучи тя през цялата седмица по **Тангра Мега Рок!**”.⁸ Това е разликата с формата bgtop40.bg, където се изключва намесата на слушателите в подредбата на песните в нея.

Журналистическото присъствие е застъпено в новинарството и интервютата.

Радио “Тангра Мега Рок” се издържа от реклами излъчени в рекламните блокове на програмата, от рекламни банери на сайта на онлайн радиото и от организирането на концерти.

До тук разгледах основните типове радиостанции в интернет, но какво е бъдещето на онлайн радиостанциите и журналистиката?

Конвенционалните радиостанции по различни начини стимулират и подтикват слушателите към самоопределение, предлагайки му ефира, за да се изкаже, да поръча песен, останалите да го чуят и така да се самоидентифицират и да се забавляват чрез радиото. Онлайн радиостанциите разчитат

⁸ <http://radiotangra.bg/tuborg.php> - 28.11.2013г.

отчасти на това, но от друга могат да си позволят да няма никакви водещи и журналисти в програмата им.

Глобализацията на радио и телевизионните предавания дава възможност за незабавно предаване в реално време на всяка възможна информация навсякъде по света.

Така, както преди 12 години, на 11 септември 2001 г., гледахме и слушахме как кулите на Световния търговски център падат, заедно със самолетите разбили се в тях. Всекидневно ставаме свидетели на природни бедствия, аварии на атомни централи, войни и сблъсъци по целия свят и ставаме съпричастни към страданието на жертвите. Кампаниите за набиране на средства за пострадалите използват мобилните комуникации, чрез изпращане на sms на определен телефонен номер. По времето на печатното слово тази информация би достигнала до хората, когато вече ще е твърде късно за помощ. Хората са всезнаещи, отдалечени и едновременно близки, до събитията чрез интернет, телевизията и радиото.

Katherine Viner ⁹ споделя по повод бъдещето на журналистиката:

“Интернет освен това означава и общуване с читателите на нечувано досега ниво, сътрудничество по много нови начини. Да вземем петролния разлив от “Дийпуотър Хърайзън” в Мексиканския залив през 2010 г. Ситуацията беше толкова излязла от контрол, че “Бритиш петролиум” отправи зов за помощ към всички за овладяване на катастрофата. Нашият екип също призова всеки да изпрати своите идеи за спиране на теча в залива. Направихме специална онлайн платформа

⁹ заместник-главен редактор на Guardian и редактор на сп. Guardian Австралия

за събиране на предложения от читатели и за нула време в нея откликнаха професионални гмуркачи, морски инженери, физици, биохимици, машинни инженери, миньори, специалисти по петролни сондажи и т.н. Пресяхме най-добрите идеи и ги подложихме на сериозен анализ. Беше удивителна колекция от полезна информация, всичката събрана благодарение на хората, които доскоро наричахме само читатели”.¹⁰

Факт е, че са неоспорими предимствата на електронните технологии (онлайн) като информационен източник в информационния век. Това е само един от примерите, които споделя Катерин Винер за журналистиката във времената на отвореното/свободното интернет пространство. Разбира се има и още, и те стоят пред бъдещето на онлайн радиото, и журналистиката в него.

¹⁰ <http://www.theguardian.com/commentisfree/2013/oct/09/the-rise-of-the-reader-katharine-viner-an-smith-lecture> - 28.11.2013г.